

Manual for brugerstyret behandling

Denne manual er til dig, der skal indgå i et samarbejde med patienten om øget brugerstyring i behandlingsforløbet. Formålet er at understøtte dig som sundhedsprofessionel i at skabe den bedst mulige proces omkring patientens tilvalg, oplæring og udførelse af brugerstyret behandling.

Brugerstyret behandling er en samlet betegnelse for de tilbud, der sigter mod at give patienten større indflydelse på tilrettelæggelsen af deres eget patientforløb. Patienten kan for eksempel være med til at planlægge kontrolbesøg. Det kan også omfatte monitorerings-, behandlings- og plejeopgaver, som patienten selv kan og vil varetage – ofte i samarbejde med sundhedsprofessionelle. Denne manual omhandler brugerudført behandling og brugerinitieret kontakt, da de ligner hinanden i opbygning og udførelse.

- **Brugerudført behandling:**
Patienten varetager større eller mindre dele af egen behandling.
- **Brugerinitieret kontakt:**
Patienten overvåger og vurderer egne symptomer og tager kontakt til sundhedsvæsenet ved behov.

Både brugerudført behandling og brugerinitieret kontakt indebærer, at patienten overtager en opgave, som typisk ligger hos de sundhedsprofessionelle. Dette sker oftest i forbindelse med kroniske eller langvarige sygdomsforløb. Øget brugerstyring understøtter patientens selvbestemmelse og mestring af livet med sygdom.

Roller og samarbejde i brugerstyret behandling

Nedenstående model giver et billede af rollefordelingen mellem patient og sundhedsprofessionel, og viser hvor og hvordan de samarbejder i et patientforløb med brugerstyring. Rækkefølgen af opgaverne kan være forskellig, alt efter hvad der passer bedst til den pågældende indsats og patientforløbet.

	Den sundhedsprofessionelles rolle	Samarbejde	Patient og pårørendes rolle
Tilbud	Vurdere om brugerstyret behandling er fagligt relevant og forsvarligt for patienten	Samtale om det brugerstyrede tilbud og aftale om oplæring og eventuel afprøvning	Undersøge og overveje om det brugerstyrede tilbud passer med egne præferencer, ressourcer og hverdagsliv
Oplæring	Støtteværktøjer, undervisningsmaterialer og udstyr stilles til rådighed Vurdere om patienten er i stand til at varetage behandling og monitorering efter oplæring	Oplære patienten i at varetage den brugerstyrede opgave Beslutte at igangsætte brugerstyret behandling	Opveje udbytte og indsats ved den brugerstyrede opgave Overveje om støtteværktøjer, nye færdigheder og kontaktmuligheder giver tilstrækkelig tryghed
Opfølgning	Stille kontaktmuligheder til rådighed for patienten og/eller pårørende Overvåge behandlingskvalitet og/eller patientens helbredstilstand med faste intervaller.	Når patienten tager kontakt: Samtale om årsag til patientens henvendelse Fælles aftale om relevant handling for eksempel konsultation, indlæggelse eller anden behandling Eventuelt tjekke om patienten vil forsætte med brugerstyret behandling.	Overvåge symptomer/varetage egen behandling helt eller delvist Henvende sig til sundhedsvæsenet ved behov for hjælp eller efter fast aftale.

Tilbud om brugerstyret behandling

Erfaringer viser, at patienter ofte har brug for, at de sundhedsprofessionelle tydeligt fortæller patienten, når de vurderer, at patienten godt kan klare den brugerstyrede opgave.

Det er en forudsætning for brugerstyret behandling, at patienten selv ønsker øget brugerstyring. En god beslutning kræver derfor, at patient og sundhedsprofessionel deler viden og drøfter præferencer og på den baggrund bliver enige om, hvorvidt brugerstyret behandling er en god idé for patienten. I nogle tilfælde kan den endelige beslutning om at sætte det brugerstyrede tilbud i gang først træffes efter oplæring og/eller afprøvning.

Dialogen om tilvalg af brugerstyring bør omfatte:

- Information til patienten om, at brugerstyret behandling er en mulighed, og at patient, pårørende og sundhedsprofessionelle sammen skal finde ud af, om det er en god idé for patienten
- Information om, hvad det brugerstyrede tilbud går ud på, og hvilken opgave patienten skal varetage. Dette omfatter fordele og ulemper ved den brugerstyrede opgave, information om oplæring, behov for udstyr i hjemmet, muligheder for støtte og hjælp.
- Information om, at det brugerstyrede tilbud kan fravælges på et senere tidspunkt, hvis patienten ikke længere ønsker eller magter det
- Patientens perspektiv – livssituation og hverdag, ressourcer og præferencer samt spørgsmål, overvejelser og bekymringer i forhold til det brugerstyrede tilbud
- Fælles beslutning og/eller planlægning af næste skridt.

Hvordan understøtter man beslutningen?

En systematisk beslutningsproces, som informerer om mulighederne og inviterer patienten til at overveje disse muligheder i forhold til egne præferencer og livssituation, giver patienten det bedst mulige grundlag at træffe sit valg på.

Omfanget af processen skal selvfølgelig være afstemt med beslutningens betydning. En tommelfingerregel er, at jo mere indgribende det brugerstyrede tilbud er, jo mere grundig bør beslutningsprocessen være.

En grundig beslutning kan eksempelvis foretages med metoden fælles beslutningstagning (læs om metoden på vibis.dk). Under alle omstændigheder skal der altid lægges vægt på at inddrage patientens præferencer.

Eksempler på potentielle fordele og ulemper ved brugerstyring

Fordele:

- Patienter oplever en højere grad af autonomi i patientforløbet.
- Patienten ser kun de sundhedsprofessionelle, når det er relevant.
- Patienten sparer tid og penge på transport.
- Monitorering og/eller behandling foretages på et tidspunkt, der passer patienten.

Ulemper:

- Trods grundig oplæring kan patienten føle sig utryk ved selv at skulle vurdere egne symptomer eller udføre behandlingen.
- Patienten skal have udstyr stående i sit hjem.

Oplæring i brugerstyret behandling

Brugerudført behandling og brugerinitieret kontakt betyder som regel, at patienten og eventuelt de pårørende skal udføre en opgave, som kræver nye færdigheder.

Det kan være brug af udstyr eller overvågning af egne symptomer. Det kræver oplæring. Det er en fordel, hvis oplæringsform og undervisningsmaterialer er udviklet i samarbejde med repræsentanter for patientgruppen og afprøvet med patienter i virkelige situationer. Det målretter oplæringen til patientgruppens behov.

Oplæring i brugerstyring bør omfatte:

- Demonstration af støtteværktøjer og/eller udstyr og anvendelse af dem
- Supervision og vejledning af patienten, imens han/hun udfører opgaven og anvender værktøjer og udstyr
- Orientering om mulige problemer i forhold til den brugerstyrede opgave – hvad skal patienten reagere på og hvordan?
- Dialog om patientens ressourcer og livssituation, og hvordan dette kan påvirke patientens løsning af opgaven
- Orientering om muligheder for støtte og kontakt til sundhedsfagligt personale ved behov
- Opfordring til patienten om at stille spørgsmål og dele overvejelser og bekymringer
- Fælles planlægning og/eller beslutning om næste skridt.

Opfølgning

Når patient og eventuelt pårørende henvender sig til sundhedsvæsenet som del af en brugerstyret indsats, skal de mødes med det rigtige respons. Henvendelser kan eksempelvis handle om, at patienten har brug for behandling, kontrol eller vejledning, har problemer med udstyr eller har spørgsmål om udførelse af den brugerstyrede opgave.

De sundhedsprofessionelle skal kende til det brugerstyrede tilbud og vide, hvad patientens opgave er. De skal også vide, hvad de kan tilbyde patienten.

Nedenstående elementer er væsentlige for at understøtte en brugerinddragende dialog, når patienten henvender sig. Afhængig af henvendelsens karakter kan dialogen foregå i en konsultation på hospitalet, over telefonen eller noget tredje, som er relevant i det pågældende patientforløb.

- Dialogen tager udgangspunkt i patientens henvendelse, og det som han/hun finder vigtigt.
- Den sundhedsprofessionelle kan inddrage PRO-data eller anden relevant information fra patienten i sin faglige vurdering.
- Patient og sundhedsprofessionel aftaler sammen, hvad næste skridt skal være.
- Det afklares, om patienten fortsat ønsker brugerstyring, eller om der er anledning til at ændre på patientens rolle og ansvar i forløbet, eksempelvis som følge af sygdommens udvikling.

Læs mere om PRO-data
på vibis.dk

Overvågning

Det er en forudsætning for øget brugerstyring i patientforløbet, at behandlingskvaliteten forbliver god, og at patientsikkerheden bevares.

Den sundhedsfaglige opgave vil typisk også omfatte overvågning af behandlingskvaliteten og patientens helbredstilstand med faste intervaller.